

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

27. febrúar 2006

Landssamband lögreglumanna vísar til bréfs samgöngunefndar, dags. 16. febrúar sl. Í bréfinu er farið fram á umsögn Landssambands lögreglumanna um frumvarp til umferðarlaga, 503. mál, EES-reglur o.fl. Landssamband lögreglumanna hefur ýmsar athugasemdir við frumvarpið í núverandi mynd.

Samkvæmt 2. mgr. 9. gr. frumvarpsins er starfsmönnum Vegagerðarinnar veitt heimild til að stöðva ökutæki og sinna margþættu eftirliti með ökutækjum og ökumönnum. Þá er jafnframt gert ráð fyrir í 4. mgr. 9. gr. frumvarpsins að gruni starfsmenn Vegagerðar við umrætt eftirlit að tiltekin brot sem skilgreind eru í 2. mgr. sömur greinar hafi átt sér stað sé þeim heimilt að banna frekari för ökutækis til að hindra áframhaldandi brot þar til lögregla kemur á vettvang. Ljóst er að með þessari fyrirhuguðu breytingu á umferðarlögum mun starfsmönnum Vegagerðar verða veitt víðtækt lögregluvald sem með engu móti stenst meginreglur opinbers réttarfars. Rannsókn opinbers máls er verkefni lögreglu sem unnið er í nánú samstarfi við ákærvaldið, sbr. 1. mgr. 66. gr. laga um meðferð opinberra mála nr. 19/1991 og 1. mgr. 8. gr. lögreglulaga nr. 90/1996. Er með öllu óeðlilegt að eftirlitsstofnun eins og Vegagerðin eigi að sinna rannsókn opinberra mála enda hennar meginhlutverk að sinna almennu eftirliti án þess að fyrir liggi eiginlegur grunur um refsiverðan verknað, vera veghaldari og annast vegagerð, sbr. m.a. 5. gr. vegalaga nr. 45/1994. Til þess að samræma ólík hlutverk Vegagerðar annars vegar og lögreglu hins vegar var um langt ára skeið gott samstarf milli þessara stofnana. Með því samstarfi voru fagleg vinnubrögð tryggð þar sem lögregla sá til að eftirlit væri unnið í samræmi við ákvæði réttarfars- og refsilaga en Vegagerð sinni hlutverki veghaldara. Þá var eftirlitið einnig mun víðtækara þar sem samhliða var haft eftirlit með ýmsum öðrum brotum í umferðinni.

Með þeim breytingum sem felast í 9. gr. frumvarpsins er jafnframt gert ráð fyrir að “rannsókn” á vettvangi, upplýsingar frá “sakborningi” og öflun annarra upplýsinga sem

LANDSSAMBAND LÖGREGLUMANNA

mögulega verða notaðar í refsimáli gegn viðkomandi verði aflað af starfsmönnum Vegagerðar. Lögreglan er eini aðilinn hér á landi sem getur sinnt umferðareftirliti og lögreglan er eini aðilinn sem á að sinna þessu eftirliti. Nám lögreglumanna í Lögregluskóla ríkisins byggir að stórum hluta á kennslu í umferðarfræði og opinberu réttarhari. Þá er bent á að lögreglumenn hafa einir yfirgripsmikla reynslu af eftirliti og framkvæmd umferðarreglna enda umferðarmál um 74% verkefna lögreglu á Íslandi. Afar mikilvægt er að lögreglumaður sem hefur afskipti af ökumanni á vettvangi kunni til verka og láti réttarfars- og réttarvörslusjónarmið ráða för við afskipti, ekki sjónarmið eftirlitsstjórnvaldsins. Í réttarfars- og réttarvörslusjónarmiðum felst það m.a., að grunuðum ökumanni eru skilmerkilega kynnt réttarfarsákvæði um rétt til þess að tjá sig ekki um brot, gefnar upplýsingar um kæruefnið áður en sakborningur er spurður út í það og yfirheyrður, reglur um tilnefningu verjanda o.fl. mætti nefna. Það sem er þó mikilvægast í þessu tilliti er að lögreglumönnum ber að gæta ákveðinnar meðalhófsreglu við afskipti af ökumönnum, sbr. meginreglu um að maður er saklaus uns sekt er sönnuð. Ef umferðarmál heldur áfram og kemur til ákvörðunar um opinbera saksókn er það ákærvaldið sem að sama skapi þarf að gæta hlutlægnisreglu sbr. 31.gr. laga um meðferð opinberra mála nr. 19/1991. Um er að ræða grundvallarreglur í opinberu réttarhari og hætta er á að slík sjálfsögð réttindi sakborninga verði fyrir borð borin þegar sjálfstæðum eftirlitsstjórnvöldum á vegum samgönguráðuneytisins er falið lögregluvald en fyrir liggur að slíkar stofnanir sækja ekki mál áfram í réttarvörslukerfinu enda hafa þær ekki til þess heimild, þekkingu né reynslu. Skýrslur starfsmanna Vegagerðar uppfylla ekki ákvæði laga um meðferð opinberra mála nr. 19/1991 né heldur reglna sem settar eru á grundvelli þeirra. Það hefur þá þýðingu að tvívinnu þarf þau mál sem starfsmenn Vegagerðar hefja. Lögregla þarf að kveðja ökumann til skýrslutöku og taka skýrslu um mörg þau efnisatriði sem vegagerðarmenn hafa þegar spurt ökumann út í en lögregla þarf hins vegar að gæta formreglna opinbers réttarfars en ekki starfsmenn Vegagerðar. Þá er ekki óalgengt við skýrslutöku lögreglu að löglærðir fulltrúar lögregluembætta sjái ástæðu til að hafa afskipti af einstökum málum og geta mælt fyrir um einstakar rannsóknaraðgerðir lögreglu. Slíkt tryggir vissulega vönduð og fagleg vinnubrögð í samræmi við opinbert réttarfar.

Þá er bent á að þrátt fyrir að í 4. mgr. 9. gr. frumvarpsins sé gert ráð fyrir að starfsmenn Vegagerðar geti "bannað" frekari för ökutækis hafa þeir starfsmenn ekki heimild til eftirfarar eða valdbeitingar. Afar flókin lagaleg staða gæti því komið upp ef ökumaður ökutækis kysi að sinna ekki fyrir mælum starfsmanna Vegagerðar um að stöðva ökutæki

LANDSSAMBAND LÖGREGLUMANNA

sitt. Er þá væntanlega tvennt til. Annars vegar að starfsmenn Vegagerðar hæfu eftirför eða tryggðu með valdbeitingu að ökumaður sinnti fyrirmælum Vegagerðar. Slík háttsemi starfsmanna Vegagerðar myndi auðvitað ekki standast enda aðeins handhöfum lögregluvalds heimil valdbeiting, sbr. 14. gr. lögreglulaga nr. 90/1996 auk þess sem miklar líkur eru á að starfsmenn Vegagerðar myndu brjóta gegn fjölmörgum ákvæðum umferðarlaga við framkvæmd eftirfarar. Hins vegar gætu starfsmenn Vegagerðar kosið að rita skýrslu um málið og lögregla rannsakað það. Slíkt fyrirkomulag flækir vitaskuld rannsókn lögreglu og því vandséð hvað ávinnt með að færa umrætt eftirlit frá lögreglu til starfsmanna Vegagerðar.

Landssamband lögreglumanna bendir á að afar misjafnar kröfur eru gerðar til menntunar annars vegar lögreglumanna og hins vegar starfsmanna Vegagerðar enda hafa hlutverk þessara tveggja hópa hingað til verið afar misjöfn og verkefni þeirra eðlisólik. Ekki er áskilið í lögum eða reglugerðum að starfsmenn vegaeftirlits skuli hafa lokið menntun í Lögregluskóla ríkisins eða öðrum skólum eins og nauðsynlegt er fyrir aðila sem sinna rannsókn opinberra mála. Þá liggur fyrir að ekki hefur verið sett reglugerð um ítarlegar og fjölþættar menntunarkröfur til vegaeftirlitsmanna. Krafa um haldgóða og viðamikla menntun þeirra er því ekki til og alls ekki á sviði réttarfars- eða refsilaga. Menntun lögreglumanna byggir hins vegar að miklum hluta á að tryggja að mál þeirra einstaklinga sem grunaðir eru um brot verði meðhöndluð í samræmi við ákvæði réttarfarslaga.

Landssamband lögreglumanna telur nauðsynlegt í umsögn um frumvarpið að gera athugasemd við tiltekið atriði er komið hefur fram í opinberri umræðu um frumvarpið af hálfu samgönguyfirvalda en haldið er fram að starfsmenn Vegagerðar hafi sambærilega menntun, hæfniskröfur og þekkingu til að sinna löggæslu í þessum málaflokki líkt og t.a.m. tollverðir hafa í tollgæslumálum. Tvennt skilur að starfsemi slíkra aðila og starfsmenn Vegagerðar. Tollverðir hafa eiginlegt lögregluvald samkvæmt 9. gr. lögreglulaga nr. 90/1996 auk þess sem þeim er gert að ljúka námi í tollskóla en það tekur á annað ár. Í skólanum hljóta nemar m.a. kennslu í rannsókn afbrota, meginreglum laga um meðferð opinberra mála, almennum hluta refsiréttar auk þjálfunar í löggæsluæfingum. Vegaeftirlitsmenn hafa hins vegar hvorki lögregluvald né er þeim skylt að hafa lokið menntun sem nauðsynleg hefur verið talin fyrir aðrar stéttir er að rannsókn opinberra mála koma. Ekki er unnt að leggja að jöfnu sérhæft, ítarlegt nám tollvarða og nokkurra daga námskeiða starfsmanna Vegagerðar.

LANDSSAMBAND LÖGREGLUMANNA

Landssamband lögreglumanna sér á þessu stigi ekki ástæðu til að gera frekari athugasemdir við frumvarpið en telur að til að tryggja að umferðarlög verði heildstæð og standist skoðun sé mikilvægt að fram fari heildarendurskoðun á lagabálkinum.

F.h. Landssambands lögreglumanna,

Páll E. Winkel framkvæmdastjóri